

Ju Nesbe
SPASITELJ

Prevela s norveškog
Jelena Loma

■ Laguna ■

Naslov originala

Jo Nesbø
FRELSEREN

Copyright © Jo Nesbø 2005
Published by agreement with Salomonsson Agency
Translation copyright © 2013 za srpsko izdanje, LAGUNA

This translation has been published with the financial support
of NORLA.

Kupovinom knjige sa FSC oznakom
pomažete razvoj projekta odgovornog
korišćenja šumskih resursa širom sveta.

SW-COC-001767

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

Ko je ono što ide iz Edoma, iz Vosora, u crvenijem haljinama?
Krasno odjeven, koračajući u veličini sile svoje? Ja sam, koji
govorim pravdu i vrijedan sam spasti.*

Isaija 63

* U prevodu romana korišćen je prevod Biblije V. S. Karadžića i Đ. Daničića. (Prim. prev.)

Prvi deo

DOLAZAK

Prvo poglavlje

Avgust 1991. Zvezde

Imala je četrnaest godina i bila je sigurna da će, ako samo dobro začkilji očima i usredsredi se, kroz tavanicu ugledati zvezde.

Oko nje, disanje žena. Ujednačeno, duboko usnulo disanje. Samo je jedna hrkala, bila je to tetka Sara, koju su smestili na dušek pod otvorenim prozorom.

Sklopila je oči trudeći se da diše kao i ostale. Teško je bilo zaspati naročito sada, kada je najednom sve oko nje postalo tako novo i drugačije. Noćni zvuci šume okolo Estgorda nisu bili kao ranije. Ljudi koje je tako dobro poznavala sa sastanaka u hramu i letnjih kampova, kao da su se i sami promenili. Pa ni ona nije bila ona stara. Odraz lica i tela u ogledalu iznad lavaboa ovog leta bio je sasvim nov. A i drugačije se osećala kada bi je pogledao neki od dečaka, proželi bi je neki neobični talasi vreline i hladnoće. Naročito kada bi je jedan od njih pogledao – Robert. I on se ovog leta promenio.

Otvorila je oči i zurila u tavanicu. Znala je da Bog može učiniti velike stvari, pa čak i da joj ukaže zvezde kroz tavanicu. Samo kad bi hteo.

Prethodni dan bio je dug i uzbudljiv. Polja su se talasala na suvom letnjem povetarcu, a lišće u krošnjama grozničavo je plesalo tvoreći igru sunčevih zraka na glavama gostiju letnjikovca, okupljenih u travi pred kućom. Slušali su kako jedan kadet oficirske akademije Vojske spasa govori o svojoj propovedačkoj delatnosti na Farskim ostrvima. Bio je zgodan, a pričao je s velikim žarom i strašću. No ona se više zanimala teranjem neke osice koja joj je obletala oko glave, a kada ova konačno nestade, najednom je obuze neka sanjivost i toplina. Kada je kadet završio svoj govor, sve oči bile su uprte u kapetana Davida Ekhofa, koji ih pogleda nasmejanim, mladalačkim očima jednog pedesetogodišnjaka, pa uputi pozdrav Vojske spasa – salutirao je s podignutom desnom rukom i prstom uperenim ka carstvu nebeskom i gromkim „Aleluja!“. Onda se pomolio za blagoslov kadetovom radu među ubogima i nejakima, te podsetio na reči Jevanđelja po Mateju, da nam se Hrist Spasitelj može ukazati na ulici kao neznanac, možda čak i neki zatvorenik bez hrane i odeće. A da će na sudnji dan oni koji su pomogli toj najmanjoj braći steći večan život. Činilo se da bi kapetan dalje razvio svoju besedu, kad neko nešto došapnu iz publike, pa se on nasmeja i potvrdi da je, prema programu, vreme za Omladinsku četvrt, te da je na redu Rikard Nilsen.

Primetila je da je Rikardov glas zazvučao nekako starije kada je zahvalio kapetanu. Rikard je, kao i obično, unapred napisao govor i potom ga naučio napamet. Pričao je o borbi kojoj će posvetiti ceo svoj život, a to je Hristova borba za carstvo Božije. Nervozno, ali nekako monotono, uspavljujuće. Njegov namršteni, introvertni pogled počivao je na njoj. Trepnula je posmatrajući kako njegova znojjava gornja usna izgovara stare, dobre i izandale fraze. Zato nije reagovala

kad oseti nečiju ruku na leđima, sve dok se prst nije spustio do dna kičme od čega se sva naježila pod letnjom haljinom.

Okrenula se i ugledala Robertove nasmejane smeđe oči. I istog časa poželela da je preplanula kao i on, jer se tad ne bi videlo koliko je pocrvenela.

„Pst!“, reče tad Jun.

Jun i Robert bili su braća. Iako je Jun bio godinu dana stariji, mnogi su, naročito ranije, mislili da su blizanci. No sada, kada je Robert napunio sedamnaest godina, iako su braća i dalje ličila, neke druge razlike postale su upadljivije. Robert je bio veseo, bezbrižan, voleo je da zadirkuje i lepo je svirao gitaru, ali ponekad bi zakasnio na bogoslužjenje u hramu, a umeo bi i da pretera sa zadirkivanjem, posebno kada bi primetio da zasmehava druge. Onda bi ga često Jun prekinuo. Jun je bio ispravan, savestan momak za koga su mnogi smatrali da će upisati Oficirsku akademiju i – to se prećutno podrazumevalo – naći sebi ženu u Vojsci spasa. Ovo poslednje nije se baš podrazumevalo za Roberta. Iako je Jun bio dva centimetra viši od Roberta, Robert je nekako uspevao da izgleda viši, zato što je Jun već od dvanaeste godine išao pogrbljen, kao da je sav teret ovog sveta pao na njegova pleća. Obojica su bili tamnopusi, lepih i pravilnih crta lica, ali Robert je imao nešto što je Junu nedostajalo. Nešto u pogledu, tamno, razigrano, što je ona ujedno i htela i zazirala da otkrije.

Dok je Rikard govorio, njoj je pogled lutao po okupljenim poznatim licima. Jednog dana udaće se za nekog momka iz Vojske spasa, možda će ih čak prekomandovati u neki drugi grad ili zemlju. Ipak, uvek će se vraćati u Estgord, koji je Vojska nedavno kupila i koji će zauvek biti njihovo letovalište.

Malo podalje od ostalih, na stepeništu kuće, sedeo je jedan plavušan i mazio mačku koja mu je ležala u krilu.

Shvatila je da je do maločas on posmatrao nju, ali i stigao da skrene pogled pre nego što ga je razotkrila. Jedino njega nije lično poznavala, iako je znala da je to Mads Gilstrup, unuk prethodnog vlasnika Estgorda, da je nešto stariji od nje i da su Gilstrupovi vrlo imućni. A šta će on, uostalom, ovde? Stigao je prethodnog dana i otad samo ide uokolo mršteći se i ni sa kim ne razgovarajući. Ipak, u nekoliko navrata uhvatila ga je da je gleda. I to je bila novost – ove godine je razni pogleduju.

Iz tih misli trže je Robert, koji joj zgrabi ruku, tutnu nešto u nju i reče: „Dođi do ambara kad se ovo završi, hoću nešto da ti pokažem.“

Potom ustade i ode, a ona pogleda i, da nije prekrila usta drugom rukom, vrisnula bi. Ono što je smesta bacila u travu kraj sebe bila je osica koja se još pomerala iako nije imala ni krila ni nožice.

Kad je Rikard konačno završio, ostala je da sedi posmatrajući kako se njeni i Rikardovi i Junovi roditelji udaljavaju ka stolovima s kafom. Obe porodice bile su ono što se u Vojski spasa smatralo „jakim“, bili su vrlo uticajni članovi crkvenih zajednica u Oslu, i znala je da se na nju uvek budno motri.

Ona se uputi ka poljskom klozetu. Tek kada je zamakla za ćošak van domašaja radoznalih pogleda, šmugnu pravo u ambar.

„Znaš li šta je ovo?“, upita je Robert nasmejanih očiju, onim dubokim glasom koji je dobio prethodnog leta.

Ležao je u senu tešući komad drveta nožićem na rasklapanje koji je uvek nosio za pojasom.

Onda podiže drvo i pokaza joj šta je to. Znala je, vidala je slike. Ponadala se da je u ambaru dovoljno mračno da se ne vidi kako je opet pocrvenela.

„Ne“, slagala je sedajući kraj njega u seno.

Izazovno ju je pogledao, kao da je znao nešto što ni ona sama još nije znala. Uzvrativši mu pogled, zavalila se u senu oslanjajući se na laktove.

„To je nešto što ide ovamo“, rekao je i ruka mu se najednom nađe pod njenom haljinom. Ona oseti tvrdo drvo uz butinu, ali pre nego što je stigla da skupi noge, ono joj dodirnu gaćice. Dahtao joj je vrelo uz vrat.

„Roberte, nemoj“, prošaptala je.

„Ali napravio sam ga samo za tebe“, uzvratio joj je šapatom.

„Stani, neću.“

„Zar mene da odbiješ?“

Ostavši bez daha, nije mogla ni da diše ni da vrisne, ali tad se najednom sa ulaza u ambar začu Junov glas: „Roberte! Roberte, prekini!“

I ona oseti da popušta, da je pušta, a kada je povukao ruku, onaj komad drveta joj ostade među stisnutim butinama.

„Dolazi ovamo!“, viknu Jun kao da se obraća neposlušnom psetu.

Robert se uz kratak smeh podiže, pa joj namignu i otrča za bratom na sunce.

A kada je ustala da sa sebe otrese seno, obuze je nekakvo olakšanje pomešano sa stidom. Olakšanje, zato što je Jun prekinuo njihovu divlju igru, a stid zato što joj se učinilo da on misli da tu ima i nečeg više od igre.

Kasnije, tokom molitve pred večeru, pogledala je Roberta pravo u smeđe oči i videla kako nemo izgovara neku reč. Iako nije shvatila šta je to, svejedno se zakikotala. Pa on je lud! A ona... Šta s njom? I ona je luda. Luda. A možda i zaljubljena? Baš to, zaljubljena. Samo, ne onako kako se zaljubljujivala s dvanaest ili trinaest godina. Ne, sada, kada ima četrnaest, to je jače. Važnije. A i uzbudljivije.

Osetila je kako je obuzima nemi smeh dok je ležala nastojeći da pogledom probuši rupu u tavanici.

Tetka Sara promrmlja nešto i prestade da hrče pod prozorom. Nešto je kriknulo. Možda sova?

Pripiškilo joj se.

Mrzelo ju je da ide do klozeta, ali morala je. Kroz rosnu travu, pa pored ambara, koji je usred noći izgledao mračno i sasvim drugačije. Sklopila je oči, ali nije vredelo. Onda se izvukla iz vreće za spavanje, nazula sandale i odšunjala se do vrata.

Na nebu je izašlo nekoliko zvezda, ali one će nestati već za sat, kad na istoku bude počelo da rudi. Vazduh ju je milovao po koži dok je trčkarala osluškujući zvuke noći za koje nije znala šta su. Insekti koji bi se danju pritajili. Životinje u lovu. Rikard kaže da je video lisicu u obližnjem šumarku. A možda su sada tu bile iste one životinje kao i preko dana, samo su sada proizvodile drugačije zvuke. Možda su se promenile, skinule košuljice.

Poljski klozet stajao je usamljen na brdašcetu poviše ambara. Rastao je dok mu se približavala. Neobična, nakrivljena zgradica sastojala se od neobojenih dasaka, sada izvitoperenih, napuklih i sivih od starosti. Bez prozora, samo sa srcem na vratima. Kod poljskog klozeta je najgore bilo to što nisi mogao znati ima li nekog unutra.

A ona je sad bila sigurna da ima.

Kratko se nakašljala ne bi li joj se taj neko oglasio ukoliko je klozet zaista bio zauzet.

Na obodu šume, s jedne grane uzlete neka svraka, osim toga joj niko nije odgovarao.

Pošla je kamenim stepenicama, pa se uhvatila za drvenu dršku koja je predstavljala kvaku. Kad je povukla vrata, ugledala je praznu, mračnu prostoriju.

Odahnula je. Pokraj sedišta je stajala baterijska lampa, ali nije joj bila neophodna. Podigavši poklopac, zatvorila je vrata i okrenula rajber. Onda zadiže spavaćicu i, svukavši gaćice, sede. U tišini koja je usledila začula je neki pokret u travi koji nije bio ni buba, ni svraka, niti neka živuljka što menja košuljicu. Nešto je hitro promaklo kroz travu iza klozeta. A onda žubor mokraće zagluši sve ostale zvuke. No srce joj je već tad divlje zalupalo.

Kada je završila, brzo je navukla gaćice pa stala da osluškuje. Međutim, čula je samo blago šuštanje krošnji i damar svoje krvi u ušima. Pričekavši da se umiri, otvorila je rajber i povukla vrata. Tamna prilika ispuni ceo otvor. Mora da se tu pritajio čekajući da ona izađe. Narednog časa je pala preko sedišta, a on se nadvijao nad njom. Zatvorio je vrata za sobom.

„To si ti?“, upitala ga je.

„Ja sam“, odgovorio joj je izmenjenim, drhtavim i izbezumljenim glasom.

A onda se bacio na nju. Oči su mu sijale u mraku dok joj je do krvi grizao donju usnu, a rukom grabio pod spavaćicu da joj strgne gaćice. A ona je nepomično ležala s nožem pod bradom dok ju je on udarao bedrima i pre nego što je stigao da skine pantalone, poput uspaljenog kera.

„Samo li pisneš, iseći ću te na komade“, prošaptao je.

A ona nije ni pisnula. Jer, imala je četrnaest godina i bila je sigurna da će, ako samo dobro začilji očima i usredsredi se, kroz tavanicu ugledati zvezde. Bog može učiniti takve velike stvari. Samo kad bi hteo.

Drugo poglavlje

Nedelja, 13. decembar 2003.

Kućna poseta

Posmatrao je svoj odraz u prozorskom oknu voza. Nastojao da dokuči njegovu tajnu. No iznad crvene marame oko vrata nije bilo ničeg posebnog, tek jedno bezizražajno lice čiji su kosa i oči spram tunelskih zidova između stanica Kursel i Tern bile crne kao i večna noć metroa. U krilu mu je pariski *Mond* najavljivao sneg, iako su ulice grada bile još nage pod niskim, neprobojnim štitom od oblaka. Šireći nozdrve, udahnuo je blagi ali karakteristični miris vlažnog cementa, znoja, metala, duvana, mokre vune i žuči, koji je nemoguće bilo isprati iz sedišta u vozu.

Prozorska okna zaigraše susrevši se sa potiskom od voza iz suprotnog pravca, a tamu najednom razbiše bledunjavi četvorouglovi svetla u hitrom prolazu. Zavrnuo je rukav mantila da pogleda na sat, „seiko SQ50“, koji je dobio kao deo isplate od jedne mušterije. Staklo već beše naprslo, pa se pitao da li je uopšte reč o originalnoj robi. Sedam i petnaest. Bila je nedelja i vagon je bio poluprazan. Obazreo se. Putnici su, kao i uvek, dremali u metrou. Naročito radnim danima. Isključili bi se, zažmurili i pustili da im to svakodnevno

putovanje postane besani vakuum, a crvena ili plava linija na mapi metroa nema spona između posla i slobode. Čitao je svojevremeno da se neki čovek tako vozio metroom čitav jedan dan, sklopljenih očiju, tamo i nazad, a tek kad su uveče čistili vagon, otkrili su da je umro. A možda je baš zato i sišao u ove katakombe, da u bledožutom kovčegu isprati plavu sponu ka onome svetlu.

On sam putovao je u drugom smeru, ka životu. Preostao mu je samo ovaj posao večeras, i onaj u Oslu. Poslednji posao, i onda će zasvagda izaći iz katakombi.

Uz neskladno pištanje alarma, vrata se zatvoriše na stani Tern. Voz nastavi svoj put.

Žmureći, pokušavao je da se seti onog drugog mirisa. Mirisa kuglica za pisoar i sveže, tople mokraće. Mirisa slobode. A možda je njegova majka, učiteljica, i bila u pravu kada mu je govorila da ljudski mozak može da reprodukuje vrlo detaljne slike onoga što si video ili čuo, ali ne i najosnovnije mirise.

Mirisi. Slike su mu promicale iza očnih kapaka. Bilo mu je petnaest godina, sedeo je u hodniku bolnice u Vukovaru i slušao majku kako mrmlja molitvu apostolu Tomi, zaštitniku zidara, da joj Gospod poštedi muža. Sa reke je dopirala grmljavina srpske artiljerije, a ranjenici su vrištali u porodilištu gde nije bilo beba, pošto žene više nisu rađale otkako je počela opsada. Radio je kao potrčko u bolnici i naučio da isključi te zvuke, krike i artiljeriju. Ali ne i mirise. Naročito je jedan bio prodoran. Prilikom amputacija hirurzi su morali prvo da seku meso do kosti, a kako pacijent ne bi iskrvario do smrti, nečim bi, nalik na lemilicu, spaljivali arterije da se zatvore. A taj miris spaljenog mesa i krvi nije bio nalik ni na šta drugo.

Jedan doktor je izašao u hodnik i mahnuo njemu i majci da uđu. Kad su prišli krevetu, nije se usuđivao da pogleda oca, već je samo piljio u veliku, preplanulu pesnicu koja se grčevito držala za dušek kao da pokušava da ga rastrgne. I sigurno je i mogla, jer to su bile najjače šake u gradu. Otac mu je radio sa armaturama; kada bi zidari završili svoj deo posla, on bi stigao na gradilište, ščepao rukama gvožđe što viri iz zidova i hitrim ali dobro uvežbanim pokretom svezao armature. Video je oca kako radi – činilo se kao da uvezuje neku krpicu. Nikad nije napravljena mašina koja bi bolje obavila taj posao.

Zažmurio je kad je čuo očev bolni, očajnički povik:

„Izbacite maloga!“

„Ali, sam je tražio...“

„Napolje!“

A onda glas lekara: „Krvarenje je stalo, počinjemo.“

Neko ga tad uhvati ispod miške i podiže. Pokušavao je da se otrgne, ali bio je tako sitan i lagan. I tad je osetio taj miris. Spaljeno meso i krv.

Poslednje što je čuo bio je ponovo lekarov glas:

„Testeru.“

A onda su se vrata zalupila za njim i on je pao na kolena da nastavi majčinu molitvu. Spasi ga. Uzmi mu noge, ali ga spasi. Bog može učiniti takve velike stvari. Samo kad bi hteo.

Osetio je nečiji pogled na sebi. Otvorivši oči, ponovo se obre u metrou. Na sedištu preko puta njega sedela je neka žena stegnute vilice i umornog, zabludelog pogleda koji je obarala čim naiđe na njegov. Sekundara se u trzajima pomerala dok je u sebi ponavljao adresu. Opipao je puls. Normalno, blaga omamljenost, nipošto prejaka. Nije mu bilo ni hladno, niti se znojio, nije se ni plašio ni radovao, ništa mu nije prijalo niti mu je išta smetalo. Voz uspori.

Šarl de Gol – Etoal. Bacio je još jedan pogled na onu ženu. Lepo ga je osmotrila, ali sve i da ga vidi ponovo koliko te iste večeri, ne bi ga uopšte poznala.

Ustao je i prišao vratima. Kočnice zaškripaše. Kuglice za pisoar i mokraća. Sloboda. Koju nije bilo ništa lakše zamisliti nego i bilo koji miris. Vrata se otvoriše.

Kada je iskoračio na peron, Hari zastade da udahne topli podzemni vazduh i pogleda adresu na cedulji. Vrata se za njim zatvoriše pa je osetio blagu promaju kada je voz ponovo krenuo. A onda pođe ka izlazu. Neki reklamni znak iznad pokretnih stepenica saopštavao mu je da se prehlada može izbeći. U odgovor se nakašljao, pomislio „može, kurac“, pa zabio ruku u unutrašnji džep kaputa, gde napipa paklicu cigareta ispod pljoske i kutije tableta s kolostrumom.

Sa cigaretom koja mu je poskakivala među usnama, izašao je kroz staklena vrata iz neprirodne toplote podzemne železnice u Oslu, pa ustrčao stepenicama na za taj grad savršeno prirodan decembarski mraz i tamu. Automatski se skupio. Trg Eger. Trgić je predstavljao stecište nekoliko pešačkih zona u samom srcu grada, ako grad uopšte ima srca u to doba godine. Prodavnice su radile i nedeljom pošto je bio pretposlednji vikend pred Božić i sve je vrvelo od ljudi koji su hitali tamo-amo na žučkastom svetlu što je dopiralo kroz prozore skromnih poslovnih četvorospratnica koje su okruživale trg. Ugledavši njihove kese pune poklona, Hari se podseti da kupi nešto Bjarneu Meleru, kojem je sutradan bio poslednji radni dan u Domu policije. Harijev šef i glavni zaštitnik u policiji konačno je sproveo svoj plan povlačenja u delo i od naredne nedelje prelazio na mesto takozvanog višeg specijalnog istražitelja u bergenskoj policiji, što je u

praksi značilo da će Bjarne Meler sve do penzije moći da radi šta god poželi. Što uopšte nije loše, ali – Bergen? Kiša i mokre planinčuge. Pa Meler čak nije ni rodom odande. Hari je oduvek voleo Bjarnea Melera, ali ga nikad nije razumeo.

Neki čovek u skijaškom skafanderu gegao se preko trga nalik na astronauta, cereći se i izduvavajući paru rumenim obrazima. Pogrbljena leđa i hladna zimska lica. Hari ugleda ženu u tankoj, crnoj kožnoj jakni s rupom na rukavu kako stoji pokraj časovničarske radnje trupkajući i tražeći pogledom dileru u masi. Neki prosjak, dugokos i neobrijan, ali obučen u tople, moderne krpice za mlade, sedeo je podavijenih nogu na zemlji, leđa uz uličnu svetiljku, glave pognute u tobožnjoj meditaciji. Ispred njega je stajala mrka papirna čaša od kafe. Hari je u proteklih godinu dana viđao sve više prosjaka i nekako su mu sve više ličili jedni na druge. Čak su koristili i iste te čaše od kafe, kao da im je to bio neki tajni znak raspoznavanja. Možda su oni zapravo bili vanzemaljci koji su polako osvajali njegov grad i ulice. A šta i da jesu? Samo nek izvole.

Hari uđe u časovničarsku radnju.

„Može li se ovo popraviti?“, upita mladića za pultom pružajući mu jedan sat za dede koji je bio upravo to: sat njegovog dede. Hari ga je dobio kao dečak u Ondalsnesu na dan kad su sahranili majku. Gotovo da se prepao od tog poklona, ali deda ga je umirio rečima da se satovi poklanjaju, te da i on treba da se seti da ga prosledi dalje:

„Dok nije prekasno.“

Hari je sasvim zaboravio na sat dok jednog dana te jeseni Oleg nije došao da ga poseti u stanu u Sofijinoj ulici i, tražeći Harijev gejmbroj u jednoj fioci, nabasao na sat. Nakon toga je devetogodišnjak, koji je inače Harija tukao u njihovoj zajedničkoj pasiji – pomalo zastarelom tetrisu – potpuno

zaboravio na zakazani meč kome se onoliko radovao i ume-
sto toga satima čačkao i pokušavao da navije pokvareni sat.

„Pokvario se“, rekao mu je Hari.

„Pa šta“, odvratio je Oleg. „Sve se može popraviti.“

Iako se iz sveg srca nadao da je to istina, nekim danima
bi Hari ipak posumnjao. Ipak, tad pozele da pusti Olegu
album grupe *Joke & Valentinerne* naslovljen upravo tako:
„Sve se može popraviti“. A onda je razmislio i zaključio da
Olegova majka Rahela neće naročito ceniti što njen bivši
dečko, alkoholičar, njenom sinu pušta pesme o alkoholizmu
u izvođenju njihovog pokojnog autora i zavisnika od opijata.

„Može li se popraviti?“, upitao je mladića za pultom. Ovaj
mu uz odgovor spretno otvori sat.

„Ne bi se isplatilo.“

„Isplatilo?“

„U antikvarnicama ima boljih satova koji još rade za
manje pare nego što bi koštalo da se ovaj popravi.“

„Probaj svejedno.“

„U redu“, reče mladić koji se već upustio u izučavanje
utrobe sata, pa je bio zadovoljan Harijevom odlukom. „Dođi
u iduću sredu.“

Kada je Hari izašao iz radnje, odnekud dopre prodoran
zvuk usamljene gitarske žice iz pojačala. Ton je rastao dok
je neki momak tršave brade štimovao gitaru u rukavicama
bez prstiju. Bilo je vreme za jedan od stalnih predbožićnih
uličnih koncerata prilikom kojih su poznati muzičari nastu-
pali na Trgu Eger, a svu zaradu poklanjali Vojsci spasa. Svet
se već okupljao oko muzičara i crnog kotlića za priloge na
nogarima sa amblemom Vojske spasa.

„E, tebe tražim.“

Hari se okrenu. Ona narkomanka.

„Tebe tražim, zar ne? Šalje te Snupi? Treba mi odmah jedan mić, evo...“

„Žalim“, prekide je Hari. „Nisam onaj koga tražiš.“

Pažljivo ga je osmotrila vrata izvijenog u stranu, učkiljivši očima kao da razmatra da li ju je slagao. „Ma znam ja tebe odranije.“

„Policija.“

Ona začuta. Hari udahnu. Reakcija joj je kasnila, kao da je informacija lutala zaobilaznim putevima duž izvitopere-nih nerava i načetih sinapsi. A onda joj se u zenicama upali očekivani tupi žar mržnje.

„Pandur?“

„Zar se nismo dogovorili da se držite platoa ispred stanice?“, reče Hari ne gledajući u nju, već u pevača benda.

„Ma“, poče ova stajući tačno ispred Harija. „Nisi ti iz narkotika. Ti si onaj sa televizije što je ubio...“

„Krvni delikti.“ Hari je nežno uhvati za lakat. „Slušaj, naći ćeš ono što tražiš dole na platou. Nemoj me terati da te privodim.“

„Ne mogu.“ Otrgnula je ruku.

Hari istog časa zažali i podiže obe ruke: „Bar mi obećaj da nećeš ništa kupovati ovde, pa da mogu da idem, važi?“

Izvila je glavu u stranu. A onda stegnula tanke, blede usne kao da pronalazi neko zadovoljstvo u celoj situaciji: „A ne pitaš se zašto ne mogu da kupujem na tom platou?“

Hari pričekava nastavak.

„Zato što mi sin ide dole.“

Harija nešto preseče u stomaku.

„Neću da me vidi ovakvu. Kapiraš li, pandurčino?“

Piljeći u njeno prkosno lice, Hari je pokušavao da sroči neki odgovor.

„Srećan ti Božić“, rekla je i okrenula mu leđa.

Bacivši cigaretu u prljav, rastresit sneg, Hari pođe s trga. Sad je već hteo da što pre odradi posao. Nije gledao lica koja su mu išla u susret, a nisu ni ona njega, svi su zurili u plavičastu poledicu kao da ih muči griža savesti, kao da se stide iako su građani najrazvijenije socijaldemokratske države u svetu. „Zato što mi je sin tamo dole.“

Tik kraj Dejhmanske biblioteke, na Fredenborškom putu, Hari zastade pred adresom zapisanom na koverti koju je nosio. Zabacivši glavu, zagledao se u sveže okrečenu sivo-crnu fasadu koja je dušu dala za nove grafite. Neke prozore već su krasile konture božićnih ukrasa na prigušenom žućkastom svetlu nečeg nalik na tople i bezbedne domove. A možda su to i bili, natera se Hari da pomisli. Morao se naterati da tako razmišlja, jer posle dvanaest godina rada u policiji čovek se zarazi cinizmom koji ide u rok službe. No bar je mogao pokušati da mu se odupre.

Pronašavši ime na interfonu, sklopio je oči trudeći se da u sebi pronađe prave reči. Nije vredelo, i dalje ga je progonio njen glas. „Neću da me vidi ovakvu.“

Hari diže ruke – kao da se uopšte mogu naći prave reči za tako nešto.

Pritisnuo je hladno metalno zvonce i negde u kući zazvonio interfon.

Sklonivši prst sa interfona, kapetan Jun Karlsen spusti teške plastične kese na pločnik i osmotri fasadu. Zgrada je izgledala kao da je preživela artiljerijski napad. Na više mesta otpadao je malter, a prozori izgorelog stana na prvom spratu bili su prekriveni daskama. U prvi mah je prešišao Fredrikse-novu plavu zgradu, kao da je hladnoća pojela svu boju sa fasada u Ulici Hausman i učinila da sve zgrade zaliče jedna

na drugu. Tek kada je stigao do skvoterske zgrade s natpisom *Vestbreden*, shvatio je da se mora vratiti. Na ulaznim vratima staklo je naprslo u obliku slova V. Simbol pobjede.

Sav skupljen u zimskoj jakni, Jun sa zahvalnošću pomisli kako je dobro što se uniforme Vojske spasa prave od čiste vunene čoje. Kada je završio Oficirsku akademiju, Jun je trebalo da dobije uniformu, ali mu nijedna veličina u prodavnici Vojske spasa nije odgovarala. Umesto toga, dali su mu materijal i poslali ga kod jednog krojača koji mu je duvao dim u lice i uporno odbijao da prihvati Hrista kao svog spasitelja. No dobro je obavio svoj posao i Jun mu je na tome bio zahvalan, jer nije bio navikao da mu odgovara odeća koju kupi. Obično su za to krivili njegova pogrbljena leđa. Ko ga je tog dana video na ulici, verovatno je mislio da se zgrbio ne bi li zaštitio lice od zimskog vetra koji je raznosio ledene pahulje i smrznuto đubre duž pločnika, dok je ulicom tutnjao gust saobraćaj. No oni koji su Juna dobro poznavali znali su da se on saginje da umanji sopstvenu visinu, da se približi uniženima, baš kao što se i tad sagnuo da ubaci novčić od dvadeset kruna u mrku papirnu čašu koja je počivala u jednoj prljavoj, drhtavoj ruci tik uz ulaz u zgradu.

„Kako je?“, upita Jun odrpanu priliku koja je sedela prekrštenih nogu na parčetu kartona, obavijena mećavom.

„Evo čekam da me stave na metadon“, odrecitova nesretnik rečenicu bezizražajno i isprekidano kao stih loše naučnog psalma, zureći u Junove pantalone od uniforme.

„Svрати do naše kafeterije u Ulici Urte“, reče mu Jun. „Da se zgreješ, pojedеш nešto i...“

Kraj rečenice utopi se u grmljavini motora kada se na semaforu iza njih upalilo zeleno svetlo.

„Nemam kad“, odgovori mu odrpani. „Da nemaš pedeset kruna?“

Jun se nije dao zbuniti u susretu s nepokolebljivom fokusiranošću svojstvenom narkomanima. Uzdahnuvši, ubacio je stotku u čašu.

„Potraži sebi nešto toplo da obučeš u *Freteksu*. Ili svrati do *Svetionika*, stigle su nam zimske stvari. Smrznućeš se u toj teksas jakni.“

To je izgovorio resigniranim tonom nekog ko zna da će njegova milostinja otići na heroin, ali šta sad? Uvek ista priča, to je bila tek još jedna u nizu nerešivih moralnih dilema koje su sačinjavale Junovu svakodnevicu.

Jun ponovo pritisnu dugme na interfonu, pa osmotri svoj odraz u prljavom izlogu lokala kraj ulaznih vrata. Tea je rekla da je on velik čovek. A nije to uopšte bio, bio je mali, malecni vojnik. No kasnije tog dana taj mali vojnik preći će u Ulici Meler granicu ka istočnom delu grada i Grinerleki i preko Sofijenberškog parka stići do broja 4 u Geteborškoj ulici, u zgradi u vlasništvu Vojske koja je stanove izdavala svojim zaposlenima, ući u ulaz B, možda u prolazu dobaciti pozdrav nekom od stanara koji će, nadao se, pretpostaviti da Jun ide do svog stana na trećem spratu. Ipak, on će u liftu pritisnuti četvrti, pa preko tavana preći do ulaza A, oslušnuti ima li nekog u hodnicima, a onda šmugnuti do Teinih vrata i pokucati ugovoreni signal. A ona će onda otvoriti vrata i primiti ga u zagrljaj koji topi svaki mraz.

Zemlja se zatrese.

Jun u prvi mah pomisli da se trese ceo grad, duboko iz temelja, ali onda shvati da pokret dolazi iz njegovog džepa. Mobilni nastavi da mu vibrira u ruci, a displej je pokazivao Ranhildin broj. Zvala ga je već treći put u tom danu. Znao je da više ne sme odlagati, da joj mora reći. Veriće se s Teom. Samo kada bi našao prave reči. Tutnuo je telefon nazad u džep trudeći se da ne gleda svoj odraz u izlogu. No sada je

odlučio. Dosta je bilo kukavičluka. Mora biti hrabar, veliki vojnik. Zbog Tee u Geteburškoj ulici, zbog oca na Tajlandu. I zbog onog drugog Oca na nebesima.

„Šta je?“, dreknu glas kroz interfon.

„Zdravo, ovde Jun.“

„A?“

„Jun iz Vojske spasa.“

On sačeka.

„Šta 'oćeš?“

„Donosim vam hranu. Možda vam treba...“

„Imaš li pljuga?“

Jun proguta pljuvačku i zatrupta nogama po snegu. „Ne, ovog puta sam imao samo novca za hranu.“

„Sranje.“

Nastupi tišina.

„Halo?“, povika Jun.

„Čekaj, razmišljam.“

„Mogu ja i kasnije da dođem.“

Nešto zazuja u vratima i Jun pohita da ih otvori.

Stepenište zgrade bilo je puno starih novina, praznih flaša i smrznutih žutih barica mokraće. No zahvaljujući hladnoći, Jun bar nije morao da udiše oštri slatkastokiseli smrad kojim se taj ulaz odlikovao toplijim danima.

Trudio se da korača lako, ali je nekako sve vreme trupkao uz stepenice. Na ulazu u stan dočeka ga žena pogleda prikovanog za kese u njegovim rukama. To je da ga ne bi pogledala u oči, pomisli Jun. Lice joj je bilo podbulo od dugogodišnjeg opijanja, bila je debela i nosila prljavu majicu pod kućnim mantilom. Iz stana je dopirao neki neprijatan smrad.

Jun zastade na poslednjem stepeniku i upita: „Je l' ti muž tu?“

* * *

„Da, tu je“, odgovorila je na ljupkom francuskom.

Bila je lepa. Visoke jagodice i krupne, bademaste oči. Tanke, blede usne. I lepo obučena – bar onoliko koliko je on mogao nazreti kroz odškrinuta vrata.

On nesvesno namesti crvenu maramu oko vrata.

Sigurnosna reza između njih bila je od punog mesinga i pričvršćena za teška vrata od hrastovine na kojima nije pisalo nikakvo ime. Čekajući pred zgradom u Aveniji Karno da mu portirka otvori vrata, opazio je da sve izgleda sasvim novo i skupo – okovana kapija, interfon, brava. A činjenica da su bleožuta fasada i bele žaluzine već poprimili patinu crnog uličnog zagađenja samo je isticala prestiž tog pariskog kraja. Stepenište su krasila originalna ulja na platnu.

„O čemu se radi?“

Ton joj nije bio ni predusretljiv ni odbojan, ali je možda prikrivao izvesnu sumnjičavost usled njegovog lošeg izgovora.

„Imam poruku za njega, *madame*.“

Oklevala je, ali je na kraju postupila kao što je i očekivao.

„Dobro, da li biste sačekali samo trenutak?“

Zatvorila je vrata, brava nežno škljocnu. Zatrupkao je nogama. Trebalo je više da poradi na francuskom. Majka bi ga uveče preslišavala engleski, ali francuski nikad nije uspela da mu utuvi u glavu. Zurio je u vrata. Francusko otvaranje. Francuska vizita.* Lepo.

Seti se Gorana, i njegovog blistavog osmeha. Godinu dana stariji od njega, znači sada mu je bilo dvadeset četiri. Da li je još onako lep? Plav, sitan i negovan poput devoјčice. Bio je zaljubljen u Gorana, bezuslovno i bez predrasude kako samo dete može da se zaljubi.

* Vrlo kratka poseta. (Prim. prev.)

Iznutra se začuše koraci. Zveckanje brave. Plava spona između posla i slobode, odavde do sapuna i mokraće. Uskoro će sneg. Pripremio se.

Muška prilika mu se ukaza na vratima.

„Šta sad hoćeš, koji kurac?“

Jun podiže plastične kese i pokuša da se osmehne: „Svež hleb. Vidi što dobro miriše.“

Spustivši tešku mrku šaku ženi na rame, odgurnuo ju je u stranu. „Jedino što meni ovde miriše je hrišćanska krv...“ Dikcija mu je bila jasna i trezvena, ali proširene zenice na zaraslom licu tome su protivrečile. Pokušavao je da zadrži pogled na kesama u Junovoj ruci. Fredriksen je izgledao kao krupan čovek koji se nekako ispumpao. Kao da su mu se čitav skelet i lobanja smanjili pod kožom koja je sad visila s pakosnog lica kao da je tri broja veća. Pogladio je prljavim prstom sveže izgrebani nosni hrbat.

„Dobro, čekam, ajde, počni da propovedaš“, reče.

„Samo sam došao da...“

„Ma ajde, molim te, vojniče. Kao vi ne tražite ništa zauzvrat. Moju dušu, na primer.“

Jun slegnu uniformisanim ramenima. „Duše nisu u mojoj nadležnosti, ali malo hrane mogu...“

„Ma daj, hoćeš ti bar malčice da propovedaš?“

„Ali kažem ti...“

„Propovedaj!“

Jun zastade i pogleda Fredriksena.

„Propovedaj, pizdo mala!“, zagrme Fredriksen. „Propovedaj da posle mirne savesti jedemo, napuvani hrišćanski smrade. Daj da to odradimo, šta nam Bog danas poručuje?“

Jun zausti, pa zastade. Proguta pljuvačku. Iz drugog pokušaja glasne žice ga konačno poslušajte. „Poručuje da se njegov sin žrtvovao kako bi iskupio... naše grehe.“

„Zezaš!“

„Bojim se da nije tako“, reče Hari gledajući užasnuto lice čoveka iza odškrnutih vrata. Iz stana je dopirao miris ručka i zveckanje escajga. Porodični čovek. Otac. Do sada. Čovek se počeo po podlaktici, pogleda uperenog iznad Harija, kao da ovome nešto lebdi iznad glave. To češanje proizvelo je jedan prodoran, neprijatan zvuk.

Zveckanje pribora više se nije čulo. Sitni koraci zastadoše iza čoveka i jedna sitna šaka mu se spusti na rame. Iza vrata promoli se žensko lice krupnih, preplašenih očiju.

„Šta je bilo, Birgere?“

„Policajac je došao da nam nešto javi.“

„Šta se desilo?“ Žena pogleda Harija. „Je li se nešto desilo našem sinu? Peru?“

„Jeste, gospođo Holmen“, reče Hari posmatrajući kako joj strah narasta u očima. Ponovo je pokušao da nađe prave reči. „Našli smo ga pre dva sata. Vaš sin je mrtav.“

Morao je da odvrati pogled s njenog.

„Ali, on... kako... gde?“ Pogledala je čas Harija, čas muža, a ovaj se neprestano češao po ruci.

Raskrvariće je, pomisli Hari i prokašlja se. „U jednom od transportnih kontejnera u luci. Kao što smo i strepeli, bio je mrtav već neko vreme.“

Tad se Birger Holmen naglo zatetura unazad i uhvati za čiviluk u svetlom predsoblju. Žena zakorači za njim u stan, a Hari ugleda kako on pada na kolena iza nje.

Uzdahnuvši, Hari posegnu za nečim u unutrašnjem džepu kaputa. Dotaknu hladnu metalnu pljosku. Onda

izvuče iz džepa kovertu. Nije čitao pismo, ali mu je njegov sadržaj bio dobro poznat. Zvanična, kratka smrtovnica, lišena suvišnih reči. Birokratsko saopštenje o smrti.

„Stvarno mi je žao, samo radim svoj posao.“

„Kakav posao?“, upita sitni sredovečni čovek s naglašeno mondenskim francuskim izgovorom koji nije bio svojstven visokom društvu, već onima koji njemu teže. Posetilac ga osmotri. Sve se uklapalo u sliku iz koverta, uključujući i čvrsto uvezanu kravatu i komotni crveni kardigan.

Nisu mu bili poznati gresi tog čoveka. Sigurno nikoga nije fizički povredio, jer mu je, uprkos iznerviranom izrazu lica, govor tela bio defanzivan, gotovo preplašen, čak i tu, na vratima sopstvenog doma. Možda je nekog pokrao, ili proneverio neki novac? Mogao bi proći kao neki računovođa. No sigurno nisu posredi bile velike sume. Uprkos lepoti njegove žene, izgledao je kao neko ko tu i tamo prošvrlja. Možda je obljubio ženu pogrešnog čoveka? Teško. Oniži ljudi s prihodima tek nešto iznad proseka i ženama koje su daleko privlačnije od njih obično se više opterećuju njenim neverstvima. Nervirao ga je taj tip. Možda je baš to i bilo posredi. Iznervirao je pogrešnog čoveka. Posetilac zavuče ruku u unutrašnji džep kaputa.

„Ovo je“, rekao je spuštajući cev „lama minimaksa“, koji ga je koštao tek trista dolara, na mesinganu rezu, „...moj posao.“

Nanišanio je preko prigušivača. Bila je to obična metalna cev za pištolj pričvršćena navojima koje je izrezao kod jednog kovača u Zagrebu. Prelaz je oblepio crnom izolir-trakom da stvori vakuum. Naravno, mogao je on da se isprsi i za neki od takozvanih kvalitetnih prigušivača koji koštaju preko sto

evra, ali što bi to radio? Nijedan prigušivač svejedno ne bi mogao utišati zvuk metka koji probija zvučni zid, vrelog gasa u sudaru s hladnim vazduhom ili dodira metalnih delova unutar pištolja. Samo su u holivudskim filmovima pucnji iz prigušivača zvučali kao pucketanje kokica pod poklopcem.

Začu se zvuk nalik na zamah bičem, i on odmah priljubi lice uz uzani otvor.

Čovek sa slike više nije stajao pred vratima, sasvim bešumno je pao unatraske. Svetlo u predsoblju bilo je prigušeno, ali je u ogledalu na zidu video svoje sopstveno širom otvoreno oko uokvireno zlatnim ramom. Pokojnik je ležao na debelom tepihu boje burgunca. Persijskom? Možda je ipak imao novca.

Sada je imao samo jednu rupicu na čelu.

Podigavši pogled, ugledao je ženu, ko god ona bila. Stajala je na pragu neke druge prostorije, iza glave joj je visio velik, žut lampion. Prekrivši usta rukom, zurila je u njega. Kratko joj je klimnuo pa pažljivo zatvorio ulazna vrata. Tutnuvši pištolj u futrolu pod mišicom, pošao je niz stepenice. Nikad prilikom povlačenja nije koristio lift. Niti je iznajmljivao automobile, motore ili bilo šta drugo što bi se moglo pokvariti. I nikad nije trčao. Pričao, vikao. Jer glas je mogao završiti u opisu svedoka policiji.

Iako je povlačenje bilo najkritičniji deo svakog posla, njemu je bio i najdraži. Bilo je to poput lebdenja u nekom besanom ništavilu.

Portirka je izašla na vrata svog stana u prizemlju i sada je piljila u njega s nevericom. Prošaptao joj je pozdrav na rastanku, ali ona očuta. Kada je za otprilike sat vremena bude saslušavala policija, opisaće ga kao muškarca prosečne visine i izgleda. Od dvadesetak godina. Ili pak tridesetak. Svakako mlađeg od četrdeset. Verovatno.

Izašao je na ulicu. Pariz je potmulo tutnjao, poput oluje koja se uvek drži na istom odstojanju. Bacio je svoj „lama minimaks“ u kontejner koji je unapred osmotrio. Dva nova, neiskorišćena pištolja čekala su ga u Zagrebu – dobio je popust na količinu.

Kada je pola sata kasnije autobus prošao Port de la Šapel na pola puta od Pariza do aerodroma *Šarl de Gol*, vazduh je već bio pun pahulja koje su se spuštale među raštrkane bledožute vlati trave koje su se, smrznute, uzdizale ka nebu.

Pošto je čekirao kartu za let i prošao bezbednosnu kontrolu, ode pravo u muški toalet. Prišavši prvom u nizu belih pisoara, otkopčao je šlic i pustio mlaz na bele kuglice sa osveživačem. Žmureći udisao je miris paradiklobenzena i veštačkog citrusnog mirisa u proizvodnji *Je-J Kemikals*. Na plavoj putanji do slobode postojalo je još samo jedno čvorište. On mu zamišljeno okusi ime. Os-lo.